

FACTSHEET ZORGPLICHT

Onderwerp Datum
28 september 2017

Ons kenmerk Uw kenmerk

Afdeling Doorkiesnummer
Ruimte

E-mail Fax
Natuur_groen@tilburg.nl

Postadres Bezoekadres
Postbus 90155
5000 LH Tilburg
Spoorlaan 181

De gemeente Tilburg heeft een gebiedsgerichte ontheffing (kenmerk FF/75C/2015/0525.toek.bl) voor de Oude Stad. De ontheffing maakt het mogelijk werkzaamheden uit te voeren aan gebouwen waarbij rekening moet worden gehouden met huismussen, gierzwaluwen en vleermuizen. In de ontheffing zijn in het kader van de zorgplicht de volgende voorwaarden opgenomen:

25. Voorafgaande aan de start van werkzaamheden aan gebouwen dient een omgevingscheck uitgevoerd te worden op aanwezigheid van beschermde soorten. Bij aantreffen van beschermde soorten dienen passende maatregelen te worden getroffen.
26. Voorafgaande aan sloopwerkzaamheden aan gebouwen dient voorkomen te worden dat exemplaren van de gierzwaluw, huismus, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger en ruige dwergvleermuis worden verwond of gedood door het gebouw door het gebouw voorafgaande aan de werkzaamheden, maar buiten de kwetsbare perioden, onaantrekkelijk te maken als verblijfplaats voor de soorten. De aanwezige exemplaren van deze soorten dienen op eigen kracht het gebouw te kunnen verlaten.

Deze factsheet beschrijft hoe de zorgplicht nageleefd moet worden bij het uitvoeren van werkzaamheden.

Hoe werkt het?

Wilt u werkzaamheden uitvoeren aan een gebouw, dan moet u rekening houden met voorkomende planten en dieren. Dit doet u door voor de start van de werkzaamheden een ecologische check uit te laten voeren. Deze ecologische check geeft aan welke maatregelen in het kader van de zorgplicht en ontheffing nodig zijn. Deze maatregelen overlegt u aan de gemeente.

De gemeente geeft goedkeuring

Indien uw werkzaamheden gevolgen heeft voor gebouw bewonende soorten als gierzwaluw, huismus en vleermuizen kunt u gebruik maken van de gebiedsontheffing voor Oude Stad Tilburg. Hiervan mag gebruik gemaakt worden indien de gemeente u daarvoor middels een brief goedkeuring verleent. Met deze goedkeuring hoeft u niet afzonderlijk ontheffing aan te vragen¹. De goedkeuring kunt u verkrijgen door in overleg

¹ Bij het aantreffen van andere beschermde soorten dan genoemd in de ontheffing van Oude Stad Tilburg kan vanaf 1 januari 2017 een ontheffing artikel 3 Wet natuurbescherming (Wnb) nodig zijn. Deze wordt aangevraagd bij de provincie. Ook indien u de door de gemeente gevraagde maatregelen niet kunt uitvoeren kan een afzonderlijke ontheffing noodzakelijk zijn.

met de gemeente te bepalen welke maatregelen voor beschermde soorten worden getroffen.

Ecologische check

Bent u voornemens nieuw te bouwen, renoveren of slopen, dan dient u de volgende stappen te doorlopen:

1. Vraag een ecologisch deskundige² op basis van de huidige situatie te beoordelen welke maatregelen in het kader van de ontheffing nodig zijn. De ecologisch deskundige stelt vast:
 - of het betreffende gebouw een functie kan hebben voor soorten van de ontheffing;
 - of een functie voor deze soorten in het betreffende gebouw ook kan worden uitgesloten omdat de potenties voor deze soorten ontbreken;
 - welke maatregelen nodig zijn om schade aan deze soorten te voorkomen;
 - welke maatregelen wenselijk zijn in het kader van de instandhouding van de soorten. Dit zijn in de regel maatregelen die er op gericht zijn het aanbod aan verblijfplaatsen van een soort in een wijk te behouden of te verbeteren.
2. Indien uit de ecologische check blijkt dat duidelijk is welke concrete maatregelen nodig zijn om uw werkzaamheden zorgvuldig uit te voeren, onbedoelde schade aan dieren te voorkomen, kunt u het werk plannen.

Schade aan dieren voorkomen:

- bij risico op schade aan nesten van huismus en gierzwaluw en kraam- en zomerverblijven voor vleermuizen werkt u buiten de kwetsbare perioden, deze loopt globaal van maart tot september.
 - bij risico op schade aan winterverblijven voor vleermuizen werkt u buiten de kwetsbare perioden, deze loopt globaal van oktober tot maart.
 - Schade voorkomen bij werk binnen de kwetsbaren perioden: werken binnen de kwetsbare perioden is mogelijk als buiten deze periode preventieve maatregelen zijn genomen om de gebouwen ongeschikt te maken als verblijfplaats. Vraag een ecologisch deskundige welke maatregelen in uw geval noodzakelijk zijn. Dit kan bestaan uit het ontoegankelijk maken van nestlocaties, het deels strippen van muren en daken om ze onaantrekkelijk te maken voor vleermuizen. Laat kort vóór aanvang van het werk altijd controleren of de maatregelen met succes zijn uitgevoerd.
3. De ecologische check geeft aan welke maatregelen getroffen kunnen worden om het aanbod aan verblijfplaatsen in de wijk waarin uw werkzaamheden plaatsvinden te behouden.

² Onder een ter zake kundige wordt verstaan een persoon die op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie en/of als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau dat is aangesloten bij het netwerk Groene Bureaus en/of zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals Das en Boom, VZZ, RAVON, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, VOFF, SOVON, etc.)

Maatregelen ten behoeve van verblijfplaatsen:

- De gemeente heeft voor elke wijk bepaald voor welke soorten maatregelen gewenst zijn om het aanbod aan verblijfplaatsen op peil te houden of te verbeteren, zie daarvoor de Factsheet wijken.
- In enkele gevallen kan uit de ecologische beoordeling blijken dat er sprake is van een bijzondere situatie waarvoor maatwerk nodig is.

In dergelijke gevallen kan het wenselijk of zelfs noodzakelijk zijn aanvullend onderzoek uit te voeren om de noodzakelijke maatregelen vast te stellen. Dergelijk onderzoek is vaak seizoensgebonden en kan gevolgen hebben voor de planning van uw werkzaamheden.

4. Uitvoering van de werkzaamheden gebeurt volgens het ecologisch werkprotocol van de gemeente Tilburg. Dit protocol geeft u meer informatie over de hierboven genoemde maatregelen.

Indien u geen gebruik wenst te maken van de ontheffing van gemeente Tilburg zal volgens de reguliere procedure eerst een quick scan nodig zijn. Uit de quick scan kan blijken dat nader onderzoek nodig is. In dat geval moet u er rekening mee houden dat dit onderzoek seizoensgebonden is. Uit het onderzoek kan vervolgens blijken dat voor uitvoering van de werkzaamheden een ontheffing nodig is en, maatregelen om schade te voorkomen. De procedure van quick scan, onderzoek, het aanvragen en verkrijgen van de ontheffing kan een jaar in beslag nemen.

ECOLOGISCH WERKPROTOCOL – GEBIEDSGERICHTE ONTHEFFING TILBURG

Werkplan in het kader van de ontheffing ruimtelijke ingrepen

Onderwerp Datum
28 september 2017

Ons kenmerk Uw kenmerk

Afdeling Doorkiesnummer
Ruimte

E-mail Fax
Natuur_groen@tilburg.nl

Postadres Bezoekadres
Postbus 90155 Spoorlaan 181
5000 LH Tilburg

Algemeen

Bij het werken aan gebouwen bestaat het risico op overtreden van verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming. De gemeente Tilburg heeft voor de Oude Stad een gebiedsgerichte ontheffing gekregen die onder een aantal voorwaarden het uitvoeren van werkzaamheden mogelijk maakt. Door te werken volgens dit ecologisch werkprotocol kunt u voldoen aan de in de ontheffing gestelde voorwaarden en in overleg met gemeente Tilburg gebruik maken van de gebiedsgerichte ontheffing¹.

Dit werkprotocol geeft invulling aan het zorgvuldig handelen. De maatregelen zijn gericht op het voorkomen of beperken van schade aan gebouw-bewonende soorten als de huismus, gierzwaluw en vleermuizen als de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger.

In gevallen waarin het niet mogelijk is de aangegeven beschermende maatregelen te treffen, of beschermde soorten worden aangetroffen waar in dit protocol geen maatregelen voor zijn beschreven, moet direct advies van een ter zake kundige² worden ingewonnen.

Alle betrokken partijen, met name de uitvoerenden op bouw- of projectlocatie, dienen van dit werkprotocol op de hoogte te zijn. Werkzaamheden moeten aantoonbaar conform de beschermende maatregelen in dit protocol worden uitgevoerd. Het bijhouden van het bij dit protocol gevoegde logboek is een middel om de getroffen maatregelen te registreren.

¹ Ontheffing FF/75C/2015/0525

² Onder een ter zake kundige wordt verstaan een persoon die op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie en/of als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau dat is aangesloten bij het netwerk Groene Bureaus en/of zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals Das en Boom, Zoogdiervereniging, etc.)

Wat u altijd moet doen

- De werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van vogels en vleermuizen³.
- Dit ecologisch werkprotocol moet op de werklocatie aanwezig zijn⁴.
- U meldt de gemeente welke maatregelen zijn getroffen en waar en wanneer deze zijn uitgevoerd. Hiervoor gebruikt u het logboek bij dit werkprotocol⁵.

Om bij de planning en uitvoering van het werk rekening te kunnen houden met beschermde soorten en om onverwachte situaties te voorkomen zult u tijdig de hierna beschreven stappen moeten doorlopen.

Ecologische check

Vraag een ecologisch deskundige op basis van de huidige situatie te beoordelen welke maatregelen in het kader van de ontheffing nodig zijn.

Dit zijn maatregelen die er op gericht zijn het aanbod aan verblijfplaatsen van een soort in een wijk te behouden of te verbeteren, ook kunnen maatregelen nodig zijn om schade aan beschermde soorten te voorkomen (zie Factsheet Zorgplicht).

Als uit de ecologische beoordeling blijkt dat het gebouw betekenis heeft voor **huismus** of **gierzwaluw**:

- Voer sloop- of renovatiewerk uit buiten het broedseizoen om schade aan nesten van vogels te voorkomen. Voor gierzwaluwen is het broedseizoen globaal van mei tot half juli. Voor huismussen is de broedperiode van maart tot september. Belangrijker is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Als uit de ecologische check blijkt dat het gebouw betekenis heeft voor **vleermuizen**:

- Werk aan winter- en kraamverblijven wanneer deze niet in gebruik zijn.
- Grote werkzaamheden in paargebieden alleen buiten de periode dat de verblijven in gebruik zijn.

De ecologisch deskundige geeft aan hoe u buiten deze kwetsbare perioden kunt werken.

Indien het niet te voorkomen is dat werkzaamheden starten of doorlopen in de kwetsbare perioden voor vogels of vleermuizen, dan wordt in overleg met de ecologisch deskundige bepaald of en zo ja welke preventieve maatregelen genomen kunnen worden om schade aan deze soorten te beperken.

³ Voorwaarde 27 gebiedsgerichte ontheffing voor de Oude Stad Tilburg

⁴ Voorwaarde 28 gebiedsgerichte ontheffing voor de Oude Stad Tilburg

⁵ Voorwaarde 29 gebiedsgerichte ontheffing voor de Oude Stad Tilburg

Voorkom calamiteiten met een controle voor aanvang van het werk

- Om calamiteiten te voorkomen: als op basis van de ecologische beoordeling preventieve maatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat er tijdens uitvoering van het werk dieren in het gebouw aanwezig zijn wordt kort vóór aanvang van het werk altijd gecontroleerd of de maatregelen met succes zijn uitgevoerd.

Logboek

- In een logboek wordt vastgelegd wanneer en waar ingegrepen hebben plaatsgevonden. Tevens wordt genoteerd welke mitigerende maatregelen zijn getroffen en waar deze maatregelen zijn uitgevoerd. Uit de gegevens moet duidelijk blijken om wat voor soort verblijfplaats het gaat en welke soorten het betreft.

Project	Locatie	Periode van uitvoering
Omschrijving	Wijk, straat	Van ... tot ...

Maatregelen zorgplicht

Soort	maatregel	uitgevoerd op	controle effectiviteit

Maatregelen verblijfplaatsen

Soort	maatregel	uitgevoerd op

Calamiteiten

Mochten er ondanks het zorgvuldige handelen toch sprake zijn van calamiteiten (sterfte van dieren) dan wordt dit gemeld, geanalyseerd en geëvalueerd. Dit is nodig om de juiste maatregelen te kunnen nemen om verdere schade te beperken en soortgelijke gebeurtenissen in de toekomst te voorkomen. De uitvoerder neemt in geval van calamiteiten direct contact op met de directie en met een ter zake kundige ecoloog.

Maatregelen bij uitvoering van renovatiewerk

- Uit de ecologische check blijkt welke maatregelen nodig zijn om de functie van gebouwen voor huismus, gierzwaluw en vleermuizen te behouden of te verbeteren. Hierbij is rekening gehouden met de verschillende betekenissen die de wijken in Tilburg voor deze soorten kunnen hebben (zie Factsheets wijken).
- In het geval van preventieve maatregelen om schade te voorkomen wordt kort vóór aanvang van het werk altijd gecontroleerd of de maatregelen met succes zijn uitgevoerd

Voorbeelden van overige maatregelen die uit de ecologische check kunnen komen zijn:

Huisumus, gierzwaluw

- Houd de onderste dakpannenrijen van woonhuizen toegankelijk voor huismussen.
- Bij dakisolatie wordt bij voorkeur geen vogelschroot geplaatst. Mocht vogelschroot nodig zijn dan dient het vogelschroot vanaf de vierde rij dakpannen geplaatst te worden. Hierdoor blijven de onderste dakpannen bereikbaar voor vogels. Of er dient een mussenvide geplaatst te worden.
- Bij werkzaamheden aan oude gebouwen zoals kerken en monumentale panden, dient u ruimten geschikt als nestplaats voor de gierzwaluw toegankelijk te houden. Hierbij kan uitgegaan worden van het toegankelijk houden van de ruimte tussen boeidelen en dakpannen of het maken van sleuven in gootbekistingen.
- Realiseer nieuwe nestplaatsen voor gierzwaluwen bij nieuwbouw- en renovatieprojecten indien uit de ecologische check blijkt dat gierzwaluwen in betreffende wijk voorkomen.

Vleermuizen

- Realiseer nieuwe verblijfplaatsen bij nieuwbouw- en renovatieprojecten, dit zijn inpandige (inbouw) voorzieningen. Tijdens de periode dat de werkzaamheden worden uitgevoerd kan het nodig zijn tijdelijk uitpandige voorzieningen (vleermuiskasten) aan te bieden.
- De maatregelen gericht op behoud van verblijfplaatsen bij renovatie en na-isolatie worden uitgevoerd aan hetzelfde gebouw als waarin de vaste rust- en verblijfplaats is vastgesteld.

Maatregelen bij uitvoering van sloopwerkzaamheden

- Sloop kan in een kwetsbare periode plaatsvinden wanneer zeker is dat geen individuen van huismus, gierzwaluw of vleermuizen in het gebouw aanwezig zijn. Uit de ecologische check blijkt welke preventieve maatregelen nodig zijn om schade aan huismus, gierzwaluw en vleermuizen te voorkomen..
- In het geval van preventieve maatregelen om schade te voorkomen wordt door een deskundigkort vóór aanvang van het werk altijd gecontroleerd of de maatregelen met succes zijn uitgevoerd

Voorbeelden van maatregelen die uit de ecologische check kunnen komen zijn:

Huisumus, gierzwaluw

- Ongeschikt maken van gebouwen voor huismus en gierzwaluw vindt plaats voor aanvang van de werkzaamheden en onder begeleiding van een deskundige. Ongeschikt maken bestaat uit het plaatsen van vogelwering onder dakpannen na het broedseizoen en voor de winter, in de periode september-oktober, onder begeleiding van een ecologisch deskundige.
- Breng alternatieve verblijfplaatsen voor huismus en/of gierzwaluw aan binnen 100-200m van het projectgebied, tegelijk met het ongeschikt maken van het leefgebied.
- Bij gebouwen met verblijfplaatsen van huismussen mag in de winter tijdens vorstperioden niet gewerkt worden aan daken of andere essentiële onderdelen van het leefgebied.

Vleermuizen

- Ongeschikt maken van gebouwen voor vleermuizen vind plaats ruim voor aanvang van de werkzaamheden en onder begeleiding van een deskundige. Ongeschikt maken bestaat in de regel uit het aanbrengen van openingen in daken en gevels zodanig dat het binnenklimaat onaantrekkelijk voor vleermuizen wordt.
- In de periode tussen sloop en nieuwbouw kunnen tijdelijke verblijfplaatsen nodig zijn om de functie van kraam-, winterverblijven of paarverblijven in stand te houden.
- Bij aantasten van een massawinterverblijfplaats dient u 4 weken voorafgaande aan het verwijderen/ontmantelen van de verblijfplaats een melding te maken bij het gemeente Tilburg

Maatregelen bij nieuwbouw

- Als voorafgaande aan het realiseren van nieuwbouw sloop noodzakelijk is worden de hierboven genoemde maatregelen bij sloop uitgevoerd.
- Uit de ecologische check blijkt welke maatregelen nodig zijn om in de nieuwbouw een functie voor huismus, gierzwaluw en vleermuizen te realiseren. Deze maatregelen worden altijd uitgevoerd, ongeacht of deze soorten in de oude woning aanwezig waren. Dit is noodzakelijk om te zorgen dat op wijkniveau voldoende aanbod aan verblijfplaatsen beschikbaar zijn. Hierbij is rekening gehouden met de verschillende betekenissen die de wijken in Tilburg voor deze soorten kunnen hebben (zie Factsheets wijken).
- Het kan zijn dat de nieuwbouw deels in een kwetsbare periode voor huismus, gierzwaluw of vleermuizen wordt uitgevoerd. De ecologische check geeft aan of het nodig is tijdelijk voorzieningen voor deze soorten te realiseren om de periode voordat de nieuwbouw is gerealiseerd te overbruggen.

Voorbeelden van overige maatregelen die uit de ecologische check kunnen komen zijn:

Huisumus, gierzwaluw

- Verblijfplaatsen voor huismussen en gierzwaluwen worden onder andere gerealiseerd met het aanbrengen van zogenaamde mussenvides onder daken en gierzwaluw stenen hoog in de gevels.

Vleermuizen

- Verblijfplaatsen voor vleermuizen worden onder andere gerealiseerd door het aanbrengen van inbouwkasten in de spouw van gevels. Gevels zonder isolatie - bijvoorbeeld bij trapportalen en liftkokers – kunnen door open voegen voor vleermuizen toegankelijk worden gemaakt.

Voor maatregelen als verblijfplaatsen voor huismussen, gierzwaluwen en vleermuizen zijn meerdere overzichten in omloop. We verwijzen o.a. naar de soortenstandaarden van het Ministerie van EZ. Met de ecologische check kunnen concrete voorstellen worden uitgewerkt op maat gemaakt voor uw project. Raadpleeg hiervoor uw ecologisch adviseur.

Voor meer informatie: Factsheet Zorgplicht, Factsheets Maatregelen in de wijk